

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in volja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 25 kr., za četrť leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravnistvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. — Deložniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobó se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Naš deželni glavlar.

Nekaterim ljudém služi sreča bolj, kakor drugim ter jim vsiplje včasih kar v hipu svojih darij polno vrečo v naročje. V vrsto teh ljudij šteje se po pravici tudi Gundaker grof Wurmbrand, lastnik graščine srednje vrednosti v Borlu v Halozah. Ondi ga poznajo sploh za Borlskega grofa ali tudi gospoda na Borlu. O njem se je znalo še malo kaj v svetu, dokler ga ni sreča, tokrat po grofu Taaffe, povzdignila na imenitno mesto glavlarja štajarske dežele.

Grofu Taaffe je hodilo tisto krat za to, da postavi štajarski deželi moža za glavlarja, o katerem se ne zna veliko ter ga zato lahko sodi človek, kakor se mu ljubi, da je n. pr. liberalce, in to iz vrste ostrih ali pa iz vrste zmernih liberalcev, ali tudi za to, da se nagiblje bolj h konservativcem, če še tudi ni doslej v njih vrsti. Kakor o grofu Taaffe nihče ne vé prav, kaj da je bolj, liberalce ali pa konservativec, tako so tudi po večini tisti možje, ki si jih izbere za pomočnike svoje. Borlski grof je bil poslanec v deželnem zboru, izvoljen od liberalne skupine veleposestva, ali bolj tih in po vrhu še je doma v slov. Halozah — zato je kakor navlašče za mesto štaj. deželnega glavlarja.

V štajarskem dež. zboru so tri skupine: nemški liberalci, teh je največ, za tem so nemški konservativci, teh je dvanajst in za njimi še stojé slov. poslanci, osem na število. Kaj ne, da je torej liberalce, pa bolj tih in doma v slov. delu dežele, najpripravniji za dež. glavlarja? Tako je sodil grof Taaffe in tako se je zgodilo. Borlski grof je toraj sedaj že v drugi dobi dež. glavlar. Iz kraja gledali so ga nemški liberalci pisano, nezaupljivo nemški konservativci, brez zaupanja pa slov. poslanci. In vsi so pravo pogodili. O naših in nemških konservativcih razumeje se to samo po sebi, ali tudi liberalci so bili že pri zadnjih volitvah si v strahu, da jim dež. glavlar zmeša štrenjo, kajti govorica o novi, »srednji stranki«

tisto krat ni bila prazna. Da ni prišlo do nje, tega je krivo samo to, da so liberalci tej nakani prišli prehitro na sled in sploh tudi ni na Štajarskem tal za-njo.

Odslej pa je gospod deželni glavlar »verni sluga« svoje stranke, liberalcev, da-si bi bilo za-nj tako lepo, ko bi imel svojo stranko za-se, tako stranko, kateri bi bil za gospoda. Ali to ni smelo biti, kaj si torej hoče! Glavlar tako lepe dežele biti in po vrhu še 6000 gold. vtakniti vsako leto v žep — to ni kaj bodi, če je človek tudi gospod na Borlu. Ali vse to še ni, zakaj da govorimo dnes o njem, o Borlskem gospodu in vernem slugi nemških liberalcev. Kar je nam na sreci, je to, da g. deželni glavlar, kedar pride v svoji službi v slov. kraje, prezira slov. ljudstvo ter nima ni besede za-nj, za njegove zastopnike.

Kakor znano, bila je dne 27. decembra otvoritev dež. hiralnice v Vojniku in dež. železnice po Savinjski dolini. Gosp. dež. glavlar je storil oboje, toda oboje, da-si na slov. tléh, samo v nemškem jeziku ter se ni kar v ničem spómenil slov. ljudstva. Še celo, ko ga je slov. dekle v belem (!) oblačilu nagovorilo slovensko, g. dež. glavlar ni imel slov. besede za dekle in nje tovarišice. Ali mar gospod na Borlu ne zna slovenski? Slabo dosta za-nj, če ima posestvo v kraji, kjer bi človek Nemca ne našel, ko bi ga iskal z lučjo o belem dnevu, pa se ni naučil jezika, ki ga edino umejo njegovi ljudje. Še slabše pa, da je na čelu uprave v deželi, v kateri šteje slov. ljudstvo dobro tretjino vseh prebivalcev.

Slabo, prav slabo je to znamenje, ali še slabše, da tudi napravi, stavljeni obé na stroške cele dežele, bijete pravici v lice ter ste nemški na slov. zemlji. Na celi progi nove železnice neki ni niti enega slov. napisa, razven opominja: »Pazite na vlak!« Nemška so imena postaj, nemški se kliče vse, samo plačuje se neki še lahko tudi slovenski. To je preziranje slov. ljudstva in to ne brez vedenja dež. glavlarja. Odgovornost zadene tedaj njega in tudi naši poslanci znajo, kaj je v tem oziru

njih dolžnost. Med tem pa bode treba tudi dotičnim občinam, da se ganejo ter zahtevajo v sklepih svojih od vodstva južne železnice, ki ima tudi novo železnico na skrbi, naj ona čem brž odpravi očitno krivico, ki se dela v tem slov. ljudstvu.

Govor dr. L. Gregorčca.

(V državnem zboru dne 16. decembra 1891.)

II. In sedaj k drugi stvari! Nj. ekscelenca g. ministerski predsednik je, kar sem sam slišal, izrekel v tej visoki hiši večkrat, da bode njemu skrb za to, da se dobrohotno in nepristransko upravlja v političnih uradih. Jaz nočem dvomiti o dobri volji g. ministra gledé na to, moram pa vse eno pristaviti, da se poslužuje v mnogih rečéh osob jako nezanesljivih in nesposobnih, posebej še pri nas južnih Slovanih. Leta in leta je sedel n. pr. baron Depretis v Trstu, mož kedaj minister in velik liberalec, za ces. namestnika. Jaz nočem izreči rezke besede, toda naš prijatelj on ni bival. Ne da se tajiti, da je pod njim postala laška iredenta to, kar je in za njegove dobe se je izcimila pri uradnikih ona sovražna sila, ona nestrpnost zoper vse, kar je slovanško, po kateri so trpeli Slovenci in Hrvati na Primorji v zadnjih letih neizrekljivo silo in še jo trpijo doslej. V Ljubljani pozdravlja deželna vlada po vsacih novih volitvah tudi nemško manjšino v dež. zboru v nemškem jeziku in v Inomostu laško manjšino v laškem jeziku, toda v Gradci in v Celovci še slov. manjšina doslej ni čula slov. besede od vlade.

To očitno preziranje žali in rani nas Slovence tem bolestinse, ker prihaja od take strani, katera zastopa v deželi v prvi vrsti Nj. veličanstvo cesarja, čegar srce je odprto, kakor se bere v najnovejšem prestolnem govoru, vsem ljudstvom v enaki meri. Ces. namestniki v Gradci, v Celovci in v Trstu so bolni od večih let na posebnem in začudljivem pomankanju nepristranosti in dobrohotnosti proti nam Slovanom: kjer morejo, tam gotovo otežijo in zabranijo slov. uradovanje. K nam prihaja čedalje več uradnikov, ki ne znajo slovenski in nič se ne skrbi za to, da nam priraste uradnikov, ki bi slovenski ali hrvaški popolnem znali. Tako je ces. namestnik v Gradci nedavno poslal na neko slov. okrajno glavarstvo uradnika, ki se je branil iti tje, ker ne zna slovenski. V premogovih jamah v Trbovljah je letos ustavilo 300 slov. delalcev delo; naj bi jih podučil in pomiril, poslali pa so iz Celja tje uradnika, ki niti besede ni znal slovenske. Kar pa se tiče znanja slovenščine pri uradnikih vsake vrste na Koroškem, stoji pa še tam vse slabše. Sicer pa so te reči visoki vladi znane, kajti g. ministerski predsednik je v proračunskem odseku sam priznal, da je tako, ali on bi v prihodnje gledal na to, da bode pri vsacem slov. glavarstvu vsaj eden uradnik, ki zna slovenski.

Ali jaz mislim, da ima Nj. ekscelenca sama malo upanja za to, da izpolni to majhno obljubo svojo, kajti zadnjíc je rekel neki slov. deputaciji iz Koroškega čisto suho: »Jaz nimam slov. uradnikov«. Resnica; on jih nima, toda imel jih bode v prihodnje še manj, ako ostanejo sedanji dež. predsedniki na svojih mestih ali pa pridejo mesto njih njim enaki, ako še ravnajo s slov. uradniki tako, kakor doslej in delajo z »adjuti« (denarjem na pomoč mladim uradnikom, ki čejo stopiti v drž. službo. Ured.) po sedanjem načinu. Pri nas je dokazano, da pridejo slov. uradniki težko na višje, po gostem predstavijo jih še tudi v nemške ali laške kraje. To mora pa potem slov. pravoslavce zastrašiti ter jim pregnati

misel, naj vstopijo v politične urade. Dostikrat pa jim to celo ni mogoče, ker so iz doma revni, do »adjuta« pa je za-nje toliko strma pot.

Visoki zbor dovoli vsako leto potrebne denarje za »adjute« konceptnim vajencem v politični vrsti. Za Gradec je taciš mest 20, za Celovec 8, za Trst 10, v celem je torej 38 »adjutov«. Koliko izmed teh uživajo v resnici slov. vajenci, to mi ni znano, toda bojim se, da niti enega.

Jaz preidem sedaj na stvar, ki je še vsa huja. Priposilja se namreč v zadnjem času k nam taciš uradnikov, ki kar nič ne prikrivajo svojega sovrašstva do nas, tisto kar očitno kažejo ter se nič ne pomišljajo, če nas razžalijo ali pa vmes tudi obrekujejo. Jaz hočem za to navesti le nekaj dokazov. V Ljubljani je služil in najbrž še služi uradnik, ki se je drznil na javnem prostoru imenovati slovensko in hrvaško ljudstvo — ne zamerite besede — ščetinjad. To nezaslišano dejanje je prišlo tudi v Kranjskem dež. zboru v razgovor, toda iz stvari ni prišlo druga, kakor da še mož, mislim, sedaj služi na istem mestu. Ako ostanem pri podobi, kakor si jo je on izbral, moral bi reči, da še sedaj on žre iz korita pri onem »svinjskem ljudstvu« ter rije vsak dan svoj rillec va-nj po pičo.

V Rudolfovem je služil nek drugi nemški uradnik, ki je varal ljudstvo s svojimi burkami v eno mer ter je na ulici nekega Slovenca s sabljo napadel in ga je zato že tudi obsodila sodnija. On je lazil po noči v oštarijah za slov. dijaki in če so le-ti peli kako slov. pesem, poslal je brž na to v Graško »Tagespošto« članek, v katerem so se dijaki izkričevali za panslaviste in za veleizdajce natolcevali. — V Senji, v Dalmaciji, je služil v 70 letih nek okr. glavar, kateri je svojo dobrohotnost in nepristranost do hrv. ljudstva kazal s tem, da je kar prestopil v deželnih volitvah v vrsto Italijanov. Njegovi čini so zapisani v zapisnikih dež. zbora dalmatinskega. Po teh je bil iz Dunaja dobil 800 gld. za volilno ščuvanje. On je tožil rodoljubne duhovnike pri škofijstvu in drugih uradih. On je pil, ščul z laškimi capini po oštarijah, je rival hrv. volilce z žendarji in po uradnikih od volitve, je tiral hrv. volilce iz volišča, obdržal pa laške lepo v njem za — volilno ščuvanje, če so že tudi volili. To delovanje je ljudi takrat tako razjarilo, da bi bilo prišlo do pobojev, ko bi ne bili hrv. rodoljubi pomirili ljudij. Hrvati pa so še zmagali vse eno in ščuvarglavar je dobil mesto na Istri, kjer dela sedaj isto. Ti novi in najnoveji čini njegovi pridejo pa še itak v razgovor o priliki, ko pride potrjenje volitve poslanca dr. Laginja na vrsto, jaz torej ne govorim več o njem.

Cerkvene zadeve.

Pekel ali tretja izmed štirih poslednjih rečij.

Slovenec za novo leto 1892 spisal dr. Ivan Križanič, korar stolne cerkve. V Mariboru. Založba „kat. tisk. društva“.
Tisk „tiskarne sv. Cirila“.

Knjižica, o kateri izpregovorim v naslednjih vrsticah nekaj malih besedij, je po svojem zvanjanem lici drobna ter šteje v celem samo 64 strani v mali obliki, toda stvar, ki jo razpravlja, je resna, vredna našega premišljevanja. Ako se pa o njej razpravlja, kakor v tej knjižici, nam to ne bode pretežko, za to skrbi preč. g. spisatelj, držeč se svoje nekoliko šaljive navade, dovolje tudi v tem svojem delci.

»Pekel« vam je pač čudno ime, pa še čudniši je kraj, ki ga pomeni! Kdor ima v svojem sreci vero katoliške cerkve, njega je strah ne toliko pri imenu, koli-